

Zaangażowanie Polski w działaniach UNESCO dotyczących dziedzictwa dokumentacyjnego

The involvement of Poland in UNESCO activities regarding documentary heritage

TOMASZ KOMOROWSKI

Polski Komitet do spraw UNESCO
Polish National Commission
for UNESCO

Nietrudno zauważyć, że obok konwencji w dziedzinie kultury szczególnym zainteresowaniem i poparciem Polski na forum UNESCO cieszą się działania dotyczące dziedzictwa dokumentacyjnego prowadzone w ramach Programu Pamięć Świata – które od 2015 roku mają oparcie także w Zaleceniu w sprawie zachowania i dostępu do dziedzictwa dokumentacyjnego, w tym dziedzictwa cyfrowego. Dziedzictwo dokumentacyjne bowiem to wyjątkowo istotne pod względem informacyjnym, a jednocześnie niezwykle podatne na utratę i w wielu znaczeniach tego słowa wrażliwe źródło pamięci, informacji i wiedzy. Świadomość dotycząca jego wartości społecznej, pogłębiona przez żywe doświadczenie ogromnych, niepowetowanych strat okresu rozbiorów w końcu XVIII wieku, a zwłaszcza II wojny światowej, sprawia, że Polska i polscy eksperci tym aktywniej uczestniczą w działaniach związanych z Programem Pamięć Świata od chwili jego powstania. Do zaangażowania tego przyczynia się i inne historyczne doświadczenie: utrzymania politycznej i kulturalnej tożsamości społeczeństwa w okresie rozbiorów dzięki zachowaniu własnej tradycji kulturowej i zbiorowej pamięci, co umożliwiło odzyskanie niepodległości po 123 latach.

Polska była m.in. gospodarzem I i VI Spotkania Międzynarodowego Komitetu Doradczego (IAC) Programu Pamięć Świata (Pułtusk 1993, Gdańsk 2003) oraz towarzyszących im subregionalnych konsultacji (odpowiednio środkowoeuropejskich i bałtyckich), IV Międzynarodowej Konferencji Programu Pamięć Świata pt. „Kultura – Pamięć – Tożsamość” (Warszawa 2011) oraz zwołanych przez UNESCO w ramach prac

It is not hard to notice that, cultural conventions aside, Poland has shown a particular interest in, and support for, UNESCO's documentary heritage activities pursued within the framework of the Memory of the World Programme. Since 2015, these activities have also been based upon the Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form. Being an exceptionally important part of the legacy of humanity from the point of view of information, documentary heritage is at the same time highly susceptible to loss and, as such, forms a particularly delicate, in many senses of the word, source of memory, information, and knowledge. The awareness of its societal importance, intensified by the vivid experience of huge and irreparable losses suffered in the period of the Partitions (end of the 18th century – 1918) and, in particular, during the World War II, made Poland and Polish experts participate all the more actively in the works of the Memory of the World Programme from the moment of its inception until today. There is also another historical experience that contributes to that special involvement, namely, that of maintaining the political and cultural identity of the Polish people throughout the Partition period thanks to the preservation of their own cultural tradition and collective memory, which made it possible for Poland to regain independence after 123 years of subjugation.

Poland, *inter alia*, hosted the 1st and 6th Meetings of the International Advisory Committee (IAC) of the Memory of the World Programme (Pułtusk 1993 and Gdańsk 2003) and their accompanying subregional

Programu i prac nad Zaleceniem spotkań ekspertów w 2012 i 2014 roku.

Strona polska starała się stale wspierać prace nad Zaleceniem, jej przedstawiciele i eksperci brali w nich aktywny udział. Dostrzegano potrzebę instrumentu, który wypełniłby istotną lukę w prawie międzynarodowym, wspierając rozwój prawodawstwa i polityk na całym świecie, zapewniających poprawę stanu zachowania dziedzictwa dokumentacyjnego i dostępu do niego, a przez to jego większą obecność w obiegu informacji, wiedzy i kultury.

Przyjęte Zalecenie to duże osiągnięcie UNESCO. Jest to pierwszy i jedyny jak dotąd instrument prawny o światowym zasięgu – choć należący do „miękkiego prawa” – który dotyczy specyficznie dziedzictwa dokumentacyjnego. To także szczególnie sukces Programu Pamięć Świata. Zarówno bowiem pomysł i impuls do powstania Zalecenia pochodziły od ekspertów współpracujących w ramach tego Programu, jak i jego treść nawiązuje do realizowanych przez Program koncepcji, przedstawionych w podstawowym dokumencie Programu: *Memory of the World. General Guidelines to Safeguard Documentary Heritage* (wyd. popr. 2002). Zręby tych koncepcji zostały zarysowane jeszcze w 1993 roku, podczas inauguracyjnego działania Programu I Spotkania IAC. Należy do nich m.in. szeroka definicja dziedzictwa dokumentacyjnego, obejmująca tym pojęciem obiekty i zasoby bardzo różnorodne pod względem treści i nośników, idea tworzenia list Pamięci Świata, skryształowana na II Spotkaniu IAC w Paryżu w 1995 roku, a także postanowienie, że będą tworzone projekty służące poprawie stanu zachowania i dostępności dziedzictwa dokumentacyjnego.

W Zaleceniu, obok samych rekomendacji, na szczególną uwagę zasługują definicje. Pojęcie „dokumentu” zostało związane z analogową bądź cyfrową informacyjną treścią („informational content”) i nośnikiem. Co istotne w dobie technologii cyfrowych, definicja dokumentu zaznacza, że związek nośnika z treścią może mieć różny charakter – od ścisłego po zupełnie incydentalny. Definicja „dziedzictwa dokumentacyjnego” zaś podkreśla globalne znaczenie tego dziedzictwa i powszechny charakter odpowiedzialności za nie, wymóg jego pełnego zachowania, trwałej dostępności i zapewnienia możliwości jego ponownego wykorzystania „przez wszystkich”. Umyslnie szeroki, otwarty charakter ma wprowadzona w Zaleceniu definicja „instytucji pamięci”: są nimi archiwa, biblioteki, muzea oraz inne instytucje lub organizacje edukacyjne, kulturalne i badawcze – „choć nie wyłącznie”.

consultations (Central-European, and Baltic, respectively), as well as the 4th International Conference of the Memory of the World Programme entitled ‘Culture – Memory – Identities’ (Warszawa 2011) and expert meetings in 2012 and 2014, convened by UNESCO within the framework of the Programme and the work on the Recommendation.

The Polish side endeavoured to give constant support to the work on the Recommendation in which its representatives and experts were active participants. The need was recognised for an instrument that would fill an important gap in international law, supporting the development, throughout the world, of legislation and policies ensuring an improvement in the state of preservation of, and access to, documentary heritage. It would thus provide for its increased presence in the circulation of information, knowledge, and culture.

The Recommendation adopted is a serious achievement of UNESCO. Albeit belonging to the domain of ‘soft law’, this document is the first and, to date, the only worldwide legal instrument that specifically addresses the issue of documentary heritage. It is also a particular success of the Memory of the World Programme, for not only did the idea and motivation for the creation of this document come from the experts collaborating within its framework but also its content reflects attitudes and concepts embodied by the Programme and presented in the groundwork document of the Programme, *Memory of the World. General Guidelines to Safeguard Documentary Heritage* (revised edition, 2002). The framework of those concepts had already been delineated in 1993 during the 1st IAC Meeting inaugurating the operation of the Programme. It includes a broad definition of ‘documentary heritage’ as a term encompassing objects with widely varying content and carriers, the idea of drafting the Memory of the World registers which took shape at the IAC 2nd Meeting in Paris in 1995, as well as the resolution to carry out projects designed to improve the state of preservation of, and access to, documentary heritage.

In the Recommendation, apart from particular recommendations themselves, definitions deserve special attention. The term ‘document’ has been intrinsically linked to the analogue or digital informational content and carrier. Critically, in an age of digital technologies, the definition of document points out that ‘The relationship between content and carrier may range from incidental to integral’. In its turn, the definition of documentary heritage stresses its global importance and the common nature of the responsi-

Roslyn Russell (Australia), przewodnicząca Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu Pamięć Świata, podczas otwarcia IV Międzynarodowej Konferencji Programu Pamięć Świata pt. „Kultura – Pamięć – Tożsamość”. Zamek Królewski w Warszawie, 18 maja 2011 r. © Narodowe Centrum Kultury

Roslyn Russell (Australia), Chairperson of the International Advisory Committee of the Memory of the World Programme, at the inauguration of the 4th International Conference of the Memory of the World Programme ‘Culture – Memory – Identities’. Royal Castle, Warsaw, May 18, 2011. © National Centre for Culture, Poland

Do ugruntowania się przekonania, że właśnie międzynarodowe Zalecenie wychodziłoby naprzeciw coraz pilniejszym w dzisiejszych czasach potrzebom w zakresie zachowania dziedzictwa dokumentacyjnego oraz zapewnienia jego trwałej i powszechnej dostępności, w znacznym stopniu przyczyniła się dyskusja podczas IV Międzynarodowej Konferencji Programu Pamięć Świata. Panowało na niej silne przeświadczenie, że pilna jest potrzeba instrumentu normatywnego z uwagi na kruchą naturę dziedzictwa dokumentacyjnego i nowe wyzwania związane z rozwojem technologii cyfrowych. Część uczestników uznała, że w obecnej sytuacji najlepszym rozwiązaniem byłby instrument „miękkiego prawa”. Dyskusja była kontynuowana na X Spotkaniu IAC (Manchester 2011) i w ramach jego dalszych prac oraz w 2012 roku na spotkaniu ekspertów w Warszawie zwołanym przez Dyrektora Generalną UNESCO w następstwie rezolucji 36. sesji Konferencji Generalnej UNESCO, przedłożonej przez Polskę, współsponsorowanej przez wiele innych państw. Stanowisko ekspertów: wezwanie do podjęcia prac nad Zaleceniem – podzieliła Rada Wykonawcza UNESCO. Kolejne spotkanie ekspertów w Warszawie w 2014 roku, w ramach realizacji rezolucji 37. sesji Konferencji Generalnej, dotyczyło już pogłębionych konsultacji w sprawie treści Zalecenia. W 2015 roku, po kolejnych szerokich konsultacjach, jego finalny tekst został ustalony na międzyrządowym spotkaniu ekspertów w siedzibie UNESCO w Paryżu i jednomyślnie przyjęty przez państwa członkowskie na 38. sesji Konferencji Generalnej.

Istotnym narzędziem oddziaływania Programu Pamięć Świata na świadomość społeczną są listy gromadzące szczególnie cenne dziedzictwo dokumenta-

bility for it, the requirement for its full preservation and protection, and ensuring its permanent accessibility and the possibility of re-using it ‘for all’. Also the definition of ‘memory institution’ as introduced in the Recommendation is purposely of a broad and open nature: thus ‘Memory institutions may include, but are not limited to, archives, libraries, museums and other educational, cultural and research organizations’.

The discussion held at the 4th International Conference of the Memory of the World Programme largely contributed to strengthening the belief that an international recommendation would meet the needs, increasingly urgent nowadays, related to the preservation of documentary heritage and ensuring its permanent and universal accessibility. During this meeting, a strong conviction could be observed that a normative instrument is urgently needed because of the fragile nature of documentary heritage and the new challenges connected with the development of digital technologies. Some of the participants recognised that the best solution in the current situation would be a ‘soft law’ type measure. The discussion was continued at the 10th IAC Meeting (Manchester, 2011) and during the Committee’s further works as well as at the experts’ meeting in Warsaw in 2012, which was convened by the Director-General of UNESCO following a resolution of the 36th session of the General Conference of UNESCO, submitted by Poland and co-sponsored by many other countries. The experts’ opinion calling for the commencement of work on the Recommendation was then shared by the UNESCO Executive Board. The next experts’ meeting in Warsaw

IV Międzynarodowa Konferencja Programu Pamięć Świata pt. „Kultura – Pamięć – Tożsamość” (18–21 maja 2011). Sesja plenarna, Centrum Nauki Kopernik. © Narodowe Centrum Kultury

4th International Conference of the Memory of the World Programme ‘Culture – Memory – Identities’ (May 18–21, 2011). Plenary session at the Copernicus Science Centre. © National Centre for Culture, Poland

cyjne. Podobnie jak o samej nazwie Programu, można o nich powiedzieć, że mają dziś znaczenie emblematyczne. Rozwój komunikacji, wymiana informacji i wiedzy, powstawanie nowych powiązań w skali globalnej – prowadzą do poszerzania się pamięci zbiorowej o świadomość dotyczącą różnych, nawet odległych, społeczeństw i kultur. Ośmiela to, by mówić o wspólnej pamięci świata – oczywiście, bardzo zróżnicowanej, której powstawianiu towarzyszą także odwrotne procesy, związane np. z fragmentaryzacją wiedzy. Wszystkie rodzaje dziedzictwa sprzyjają powstawaniu pamięci świata. Wśród nich specyfika dziedzictwa dokumentacyjnego polega na jego szczególnym związku z pamięcią jako dziedzictwa *par excellence* informacyjnego. Tkwi w tym także wielki potencjał list Programu Pamięć Świata.

Znaczenie list Pamięci Świata szybko zostało w naszym kraju docenione. W 1996 roku powstał Polski Komitet Programu Pamięć Świata. Właśnie list – międzynarodowej, a od 2014 roku także polskiej, krajowej – dotyczy najbardziej widoczna strona jego działalności.

in 2014, was already held as part of an agenda outlined in a resolution of the 37th session of the General Conference appealing for in-depth consultations on the elaboration of the draft Recommendation. In 2015, after subsequent wide-ranging consultations, the final wording of the document was determined at the Intergovernmental Special Committee meeting of experts at the UNESCO headquarters and unanimously adopted by the Member States at the 38th session of the General Conference.

The registers listing particularly valuable objects of documentary heritage are important instruments allowing the Memory of the World Programme to influence social consciousness. Just like the name of the Programme itself, they may today be said to have an emblematic meaning. Due to advances in communication, exchange of information and knowledge, and the establishment of new global links, the collective memory is extended by the inclusion of awareness of different, even very distant, societies and cultures. This encourages one to speak of a common memory of the world which is obviously very varied, and whose establishment is accompanied by processes running counter these and linked, for example, with the fragmentation of knowledge. All kinds of heritage contribute to the memory of the world. Among these, the specific nature of documentary heritage lies in its special connection with the memory it reveals as information heritage *par excellence*. Here also lies the great potential of the registers of the Memory of the World Programme.

The importance of the Memory of the World registers was quickly appreciated in Poland. In 1996, the Polish Committee for the UNESCO Memory of the World Programme was established. The most conspicuous aspect of its activity has been related specifically to these registers: the international Register, and then, since 2014, also the Polish national one.

The international Register comprises heritage that meets the criterion of ‘world influence’. The diversity of the 14 items of Polish heritage found on the list is perfectly illustrated by the first three Polish inscriptions dating from the year 1999: the autograph of the epoch-making work *De revolutionibus*, in which Nicolaus Copernicus laid out his heliocentric theory; the autographs of musical scores and letters by Fryderyk Chopin, and the underground archive of the Warsaw Ghetto, known as the Emanuel Ringelblum Archives after the name of its initiator. The subsequent Polish inscriptions include the boards with Twenty-One Demands of Gdańsk, August 1980, together with the collection entitled ‘The birth of the Solidarity

Tablice 21 Postulatów Gdańskich, Sierpień 1980, na Bramie Stoczni Gdańskiej. Fot. Krzysztof Korczyński. © Europejskie Centrum Solidarności

Tablice 21 Postulatów Gdańskich należą do obiektów emblematycznych dla historii najnowszej. Jest to najważniejszy zachowany w oryginale dokument Sierpnia '80 – strajku, który odegrał decydującą rolę dla powstania ruchu Solidarności. Tym samym nie tylko w istotny sposób przyczynił się do odzyskania wolności przez Polskę, lecz również – w skali międzynarodowej – do przewyciężenia systemu realnego socjalizmu i pojałtańskiego podziału świata, a także odzyskania wolności przez wiele państw i społeczeństw w Europie. Jako dokument Tablice 21 Postulatów Gdańskich są interesujące także z powodu nietypowego nośnika, na którym utrwalona została treść postulatów – stanowi go drewniana sklejka. Znamienna jest historia przechowania Tablic w okresie stanu wojennego w Polsce (od 13 grudnia 1981). Na początku stanu wojennego ich oryginał został potajemnie wywieziony z terenu Centralnego Muzeum Morskiego (dziś Narodowe Muzeum Morskie, NMM) i ukryty w ścianie działowej na strychu domu rodziny pracownika muzeum. Znajdującą się na muzealnej wystawie kopię skonfiskowała Służba Bezpieczeństwa, biorąc ją za oryginał. Kopia ta nigdy nie została odzyskana. Oryginał zaś wrócił do muzeum w latach 90. XX wieku. Dziś jako depozyt NMM w Gdańsku dokument jest częścią stałej ekspozycji Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku.

Boards with Twenty-One Demands, Gdańsk, at the entrance gate of the Gdańsk Shipyard, August 1980. Photo by Krzysztof Korczyński. © European Solidarity Centre

The boards with Twenty-One Demands from Gdańsk can be counted among the most emblematic items of contemporary history. They are the most important original document that has been preserved from the “August 1980” strike, an event that played a crucial role in the creation of the ‘Solidarity’ movement. The strike was thus not only a major factor contributing to the regaining of freedom and independence by Poland, but also, on an international scale, it contributed to the overthrowing of the system of real socialism, to the overcoming of the post-Yalta division of the world, and to the liberation of many countries and peoples in Europe. As a document, the boards with the Twenty-One Demands are also interesting because of the extraordinary material (carrier) on which the demands were recorded, namely plywood. The story of the preservation of the boards during martial law in Poland (imposed on December 13, 1981) is also symptomatic. At the beginning of that period the original boards were secretly whisked away from the premises of the Polish Maritime Museum (now the National Maritime Museum in Gdańsk; NMM) and hidden within a partition wall in the attic of the house of one of the Museum employees. Meanwhile, a replica carefully produced for exhibitions was confiscated by the regime’s secret police – who mistook it for the original – and this has never been recovered. The genuine boards were returned to the Museum in the 1990’s. The exhibit was deposited by NMM in the European Solidarity Centre (ECS) in Gdańsk where it is today presented in a permanent exhibition.

Międzynarodowa Lista gromadzi dziedzictwo spełniające kryteria ogólnoświatowego oddziaływania („world influence”). Różnorodność znajdujących się na niej 14 obiektów polskiego dziedzictwa dobrze ilustrują pierwsze trzy polskie wpisy, pochodzące z 1999 roku: autograf epokowego dzieła *De revolutionibus*, w którym Mikołaj Kopernik przedstawił teorię heliocentryczną, autografy m.in. utworów i listów Fryderyka Chopina oraz podziemne Archiwum Getta

trades union – a massive social movement’. The Polish National Register of the Memory of the World Programme, that has gone through two editions so far, now comprises 22 items of special importance for Polish culture, history, and identity.

The uniqueness and importance of several Polish objects found on the registers of the Memory of the World Programme become more apparent in the context of the sites inscribed on the World Heritage

Autograf dzieła Mikołaja Kopernika *De revolutionibus...* (*O obrotach...*), strona przedstawiająca Układ Słoneczny. Biblioteka Uniwersyteku Jagiellońskiego w Krakowie. © Biblioteka Jagiellońska

Autograph of Nicolaus Copernicus' *De revolutionibus*, page with an illustration of the solar system. © Jagiellonian Library, University of Kraków

Warszawskiego, znane jako Archiwum Ringelbluma. Wśród późniejszych wpisów znajdują się m.in. Tablice 21 Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980 wraz z kolekcją „Narodziny Solidarności – masowego ruchu społecznego”. Na Polską Listę Krajową Programu Pamięć Świata w ramach dwóch edycji wpisane zostały dotąd 22 obiekty o szczególnym znaczeniu dla polskiej kultury, historii i tożsamości.

Niezwykłość i znaczenie szeregu polskich obiektów znajdujących się na listach Programu Pamięć Świata stają się lepiej widoczne w kontekście miejsc wpisanych na Listę światowego dziedzictwa i vice versa – znajomość tych obiektów pozwala lepiej dostrzec

List, and vice versa – the knowledge of those items makes it easier to see the significance and nature of the World Heritage sites. A good example is the Archive of the Warsaw Reconstruction Office, listed in the International Register of the Memory of the World Programme, documenting the destruction of Warsaw during the World War II and its subsequent reconstruction, especially that of its Historic Centre, a World Heritage site.

In its turn, the document of the Confederation of Warsaw of 1573, inscribed on the International Register, is a deed that guaranteed religious tolerance as one of the corner-stones of the political system

znaczenie i charakter miejsc światowego dziedzictwa. Dobrym przykładem jest wpisane na międzynarodową Listę Pamięci Świata Archiwum Biura Odbudowy Stolicy (BOS), dokumentujące zniszczenie oraz odbudowę z ruin Warszawy po II wojnie światowej, a zwłaszcza miejsca światowego dziedzictwa – Starego Miasta w Warszawie.

Z kolei wpisany na międzynarodową Listę Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku to dokument, który gwarantował tolerancję religijną jako jedną z podstaw ustroju dawnej Rzeczypospolitej. Podobnie jak uchwalona na Zamku Królewskim w Warszawie Konstytucja 3 maja 1791 roku (wpisana na Polską Listę Krajową Pamięci Świata) – jedna z pierwszych na świecie nowoczesnych konstytucji państwowych – w pośredni, lecz dobitny sposób wskazuje na rolę Zamku w systemie politycznym dawnej Rzeczypospolitej i jego późniejsze znaczenie dla tradycji polskiej suwerenności, parlamentaryzmu i demokracji. Mówi to wiele o symbolicznym wymiarze zniszczenia i odbudowy Zamku. Akt Konfederacji Warszawskiej rzuca też światło na przenikanie się i pokojowe współistnienie różnych kultur, wyznań i religii w dawnej Rzeczypospolitej, czego istotnym śladem są Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat, wspólnie przez Polskę i Ukrainę wpisane na Listę światowego dziedzictwa. Przez osobę Mikołaja Kopernika z Historycznym centrum Krakowa oraz ze Średniowiecznym miastem w Toruniu jako miejscami światowego dziedzictwa związany jest autograf *De revolutionibus...* Innego miejsca światowego dziedzictwa – Królewskich Kopalni Soli w Wieliczce i Bochni – dotyczy *Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio* (*Opis żup bocheńskich i wielickich z 1518 r.*), wyjątkowe świadectwo struktury i funkcjonowania jednego z największych przedsięwzięć średniowiecznej i wczesnonowożytnej Europy, wpisane na Polską Listę Krajową Pamięci Świata.

Podkreślana bywa potrzeba traktowania dziedzictwa ludzkości jako pewnej całości, pomimo odrębności poszczególnych jego rodzajów, które są definiowane z różnych punktów widzenia i których ochrona, a także zarządzanie którymi wymaga odrębnych środków, metod i regulacji prawnych. Różne „części” dziedzictwa wiążą się ze sobą na rozmaite sposoby zarówno w wymiarze praktycznym, jak i w refleksji nad znaczeniem dziedzictwa oraz poszczególnych jego miejsc, elementów czy obiektów. Zalecenie dotyczące dziedzictwa dokumentacyjnego zachęca do synergii „w celu zapewnienia większej spójności

of the former Polish-Lithuanian Commonwealth. Thus, indirectly, however emphatically, it points to the role the Warsaw Royal Castle had played in the political system of the old Commonwealth, and its subsequent significance for the traditions of Polish sovereignty, parliamentarianism, and democracy. This speaks volumes about the symbolic dimension of its ruin and reconstruction. In this respect the Confederation of Warsaw is just like another document, inscribed on the Polish National Register of the Memory of the World, the Constitution of 3rd May 1791 (The Government Act) adopted at the Royal Castle in Warsaw – which is one of the first modern constitutions worldwide. The document of the Confederation of Warsaw also throws light on the interpenetration and peaceful coexistence of different cultures, religions, and denominations in the former Commonwealth; a coexistence whose important traces, for instance, took the form of the Wooden Tserkvas of the Carpathian region in Poland and Ukraine, jointly inscribed on the World Heritage List by the two countries. The person of Nicolaus Copernicus links the Historic Centre of Kraków and the Mediaeval Town of Toruń as World Heritage sites with the autograph of his *De revolutionibus*. Another document inscribed on the Polish National Register of the Memory of the World, *Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio* (*A Brief and Precise Description of the Administration and Conditions in the Wieliczka and Bochnia Salt Mines in the Year of Christ 1518*) is directly related to a different World Heritage site – the Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines. It is a unique record of the structure and operation of one of the biggest enterprises of mediaeval and early-modern Europe.

It is sometimes emphasised that the heritage of humanity needs to be treated as a whole in spite of the distinct character of the various kinds of heritage which are defined from different points of view and whose protection and management calls for different measures, methods, or legal regulations. The separate ‘parts’ of the heritage are interconnected in manifold ways, both on a practical level and in reflection upon the significance of the heritage and of its individual sites, elements, and objects. The 2015 Recommendation concerning the documentary heritage encourages such synergies ‘in order to assure further coherence of actions’. Obviously, synergy should not mean any uniformisation or blurring of the distinctions between the conventions, programmes, or principles of running the heritage lists. Instead,

Akt Konfederacji Warszawskiej z 1573 roku. © Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.

Jest to Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z sejmiku konwokacyjnego 1573 roku. Wybierany po raz pierwszy w wolnej elekcji król został zobowiązany do przestrzegania zasad pokoju i tolerancji religijnej. Ten przejaw wolności obywatelskiej i wolności wyznania z czasów, gdy w Europie powszechne były prześladowania i wojny religijne oraz już rozwijały się tendencje absolutystyczne, został włączony do artykułów henrykowskich, stając się jedną z podstaw ustrojowych Rzeczypospolitej. Cenną cechą dokumentu są liczne, dobrze zachowane pieczęcie jego sygnatariuszy.

Document of the Confederation of Warsaw of 1573. © Central Archives of Historical Records in Warsaw.

The document of the General Confederation of Warsaw was signed at the Convocation Sejm of 1573. The new king – chosen for the first time in a ‘free election’ – is obligated to abide by the rules and principles of religious peace and tolerance. This manifestation of civil liberty and religious freedom from the time when denominational wars and persecutions were common in Europe and absolutist tendencies were already in progress was included in the Henrician Articles, thus becoming one of the foundations of the political system of the Polish-Lithuanian Commonwealth. An invaluable feature of this document is also the presence of the numerous and well-preserved seals of its cosignatories.

działań”. Oczywiście, synergia nie powinna oznaczać uniformizacji, zacierania różnic pomiędzy konwencjami, programami bądź zasadami prowadzenia list dziedzictwa, lecz przedstawiać relacje i komplementarność świadectw różnego rodzaju osiągnięć i doświadczeń ludzkości. Ukazywanie związków pomiędzy dziedzictwem gromadzonym na listach prowadzonych w ramach różnych konwencji i programów UNESCO z pewnością dobrze służyłoby zainteresowaniu nim, upowszechnieniu i rozwojowi wiedzy na jego temat – i lepszemu rozumieniu świata. Prezentacje takie mogłyby sięgać także do innych list UNESCO oraz poza programy tej organizacji. Rozwój technologii cyfrowych i hipertekst wybitnie temu sprzyjają.

it should show the mutual relations and complementarity of the diverse pieces of evidence and testimonies of humanity’s various achievements and experiences. The revealing of the connections between the items of heritage accumulated on the registers, established within the frameworks of different UNESCO conventions and programmes, would certainly serve to arouse an interest in heritage, to disseminate and develop knowledge of humanity’s legacy, and to facilitate a better understanding of the world. Such presentations could also refer to other UNESCO lists or even reach beyond the limits of this organisation’s programmes. Advances in digital technology and hypertext seem to be highly conducive to initiatives of this kind.